

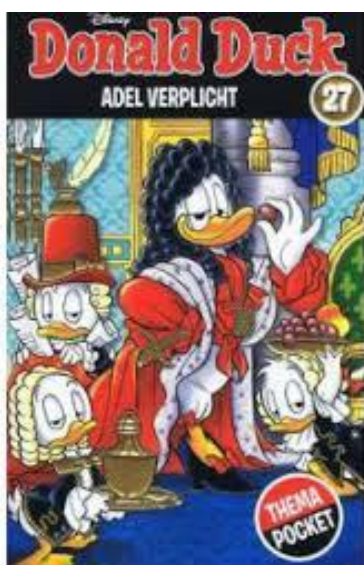
In the evening the Gze
 On the Capentze bouw
 full of women
 On the banks of the river
 Schabats

Hanneke Eggels

Nieuwsbrief Hanneke Eggels –december 2020

Noblesse oblige

Nobel = Nobel betekent **grootmoedig**, of met goede bedoelingen. In vroeger woordgebruik was nobel een aanduiding voor iemand van aanzienlijke afkomst. Dit is terug te leiden naar het Latijnse nobilis, wat illuster betekent, of `uit een goede familie. Soms is 'grootmoedigheid' met een lampje te zoeken, maar er zijn heel wat definities van.

Nobellaureaat Literatuur Sir Winston Churchill wist wel wat grootmoedigheid was:

“In Victory: Magnanimity”

“In war, Resolution. In Defeat, Defiance. In Victory, Magnanimity. In Peace, Goodwill.”

In: “Mijn jonge jaren, 1930 Hfdst. ‘Een ware zwerftocht’. Geciteerd in mijn ‘Rapiarium. Lezen met de pen’, p. 98.

mekelmoedig = [Vergeten woorden] (bn.) **grootmoedig**, edelmoedig, gul

magnaniem = **grootmoedig** (toon de herkomst via de etymologiebank)

Groothartig = 1) Edelmoedig 2) **grootmoedig** 3) Lankmoedig 4) Onbaatzuchtig

Magnaniem = 1) Edelmoedig 2) **grootmoedig** 3) Groots

Magnaniem = Let op: Spelling van 1858 **grootmoedig**. Magnanimitieit, **grootmoedigheid**

grootmoedig = wie anderen voorrang wil geven op zichzelf vb: **grootmoedig** stond hij de auto af aan zijn broer

Onbaatzuchtig = 1) Altruïstisch 2) Belangeloos 3) Edelhartig 4) Edelmoedig 5) Generositeit 6) **grootmoedig** 7) Onzelfzuchtig 8) Zonder baatzucht

Menslievend = 1) Altruïst 2) Barmhartig 3) Edelmoedig 4) Filantropisch 5) **grootmoedig** 6) Humaan 7) Humanitair 8) Menselijk 9) Onzelfzuchtig 10) Sociaal 11) Vriendelijk

Genereus = Let op: Spelling van 1858 génereux, Fr., mild, **grootmoedig**, edelmoedig, edeldenkend. Generositeit, générosité, Fr., edelmoedigheid, **grootmoedigheid**, edele gezindheid, milddadigheid, Generoso, Ital., (muz.) edel, in ede...

Onzelfzuchtig = 1) Altruïstisch 2) Edelmoedig 3) Gevaar 4) **grootmoedig** 5) Onbaatzuchtig 6) Perikel 7) Risico 8) Wederwaardigheid 9) Zonder eigenbelang

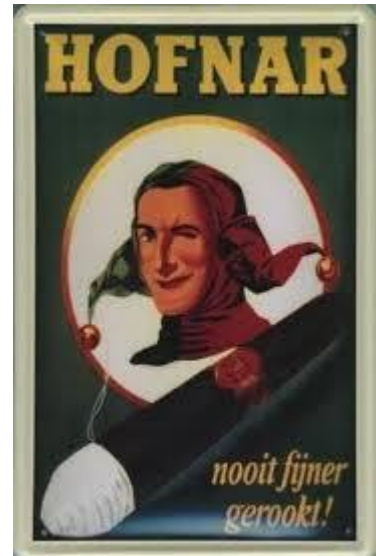
Genereus = 1) Edelmoedig 2) Goedertieren 3) Goedgeefs 4) **grootmoedig** 5) Gul 6) Kwistig

Hofnar of spotprent

Is grootmoedigheid met een lampje te zoeken in een gemakzuchtige behoefte aan ordening in winnaars en verliezers? Is Pelosi's Amerika grootmoedig? Is China grootmoedig aan haar grenzen? Rusland? Onze democratische troefkaart - vrijheid van meningsuiting - is de spotprent waarin de tegenstander vernederd wordt. Diplomaten waarschuwde daartegen. In haat zijn alleen maar verliezers.

Zender – boodschap - ontvanger

Een brenger van slecht nieuws is nooit populair. De ordinaire Donald Trump met zijn geTwitter en botte presidentschap bracht blunt de boodschap waar Voltaire ook al mee kwam: Il faut cultiver son jardin. Eerst zorgen dat je je eigen tuintje goed op orde hebt. Struikelt zijn ego over zijn menselijke kant, hij is niet de eerste.. Zelfspot onbekend? In de middeleeuwen was de belangrijkste lakei een kamerheer aan het hof – of liever nog de hofnar. Om “overmacht” te relativeren, overkill en corruptie te bestrijden wens je iedere leider een dosis zelfspot, een kamerheer en een hofnar toe. Want:

Il n'y a pas de héros pour son valet de chambre, dit un proverbe connu. J'ai ajouté — et Goethe l'a redit deux ans plus tard — que s'il en est ainsi ce n'est pas parce que celui-là n'est pas un héros, mais parce que celui-ci n'est qu'un valet. Ce dernier ôte les bottes du héros, l'aide à se coucher, sait qu'il préfère le champagne, etc. Pour le valet de chambre les héros n'existent pas; en effet, ils n'existent que pour le monde, la réalité, l'histoire."

Hegel, La Raison dans l'Histoire, 1822-1830, Chapitre II. La réalisation de l'Esprit dans l'histoire, Trad. Kostas Papaioannou, 10x18 p. 127.

Twitter of postduif

Met zijn dagelijkse onheilsboodschappen werd de beruchte wereld- twitteraar op het slachtblok van de vrijheid van meningsuiting gelegd en door de wantrouwende wetenschap internationaal gecancelled, een bekwame manier om kaltgestellt te worden. Op zijn beurt is hij met zijn denigrerende “All talk, no action” de ultieme politicus waarmee intellectuelen als Obama over de hekel werd gehaald.

Missive per postkoets in De Tachtigjarige oorlog

Ill.: Lakzegel met wapen Kapitein Johan Eggels op zijn missive over **een tekort aan buskruit ende lonten**, per koerier de naestleden september 1619 bezorgd bij Prins Maurits*)

Niks nieuws onder de zon

“Ha, alweer een discussie over de intellectueel” schreef ‘De Groene Amsterdammer’ in 1992 (zie bijlage) en “Intellectueel moet zich verre houden van politiek”*) stelde NRC Opinie in 1999 (zie www.eggels.com/links/Publicaties). Want politici zijn problem solvers (zonder visie...). Bas Heijne zag in zijn opiniestuk in NRC Thierry Baudet als nep-intellectueel toch al geen coronacrisis bezweren. “All talk, no action”...!

Kan de wantrouwende wetenschap eigenlijk met zijn strenge regels van verifieerbaarheid, wel bijdragen aan politieke problem solving?

Corrosie in internationale betrekkingen

is de titel van het Cleveringadebat waarop ik met 1500 internationale alumni ingelogd was. De Universiteit Leiden vindt dus van wel en zet vol in:

Inleider Prof. Rob van Wijk wijst Europa op China die door het uit Wuhan verspreide corona in het verloren zwarte jaar agressief naar de wereldmacht grijpt. Europolitiek correct noemt Van Wijk de naam **niet** van de man in Het Witte Huis als brenger is van een slechte boodschap. Prof. Erwin Muller: levert kritiek op de geparalyseerde WHO waar Amerika zich wegens de rol van China uit de voeten had gemaakt. Prof. Maartje van der Woude ziet positieve en negatieve kanten aan Europa's Schengen-akkoord, dat Europa's economie enerzijds en anderszijds een barrière opwerpt tegen economische vluchtelingen. Prof. Rinnooy Kan waarschuwt tegen cherry picking van de onmiskenbare voordelen van economische globalization.

'The optimists have it. There is progress', volgens Rinnooy Kan .

Nobel

Dat vond de uitvinder van het dynamiet de chemicus Alfred Nobel ook. Zijn erfenis wordt in Stockholm op 10 December onder andere weer uitgedeeld aan een dichter van 'het meest opmerkelijke werk met een idealistische trend'. Dit jaar aan de Amerikaanse dichter Louise Glück. Zij is kunstenaar. En kunstenaars, dichters en essayisten mogen gewoon iets mooi zeggen, zij hoeven anders dan wetenschappers niets te bewijzen.

Mijn kandidaat voor de Nobelprijs Literatuur voor Vlaanderen 2021 is tegen verkiezingen In de boekenlijsten van Cour de Culture in 2012-2016 staat ook twee keer de oud-voorzitter van PEN Vlaanderen David van Reybrouck, opgenomen als getipte kandidaat voor een Nobelprijs Literatuur voor Vlaanderen. Ook in mijn artikel over Nobellaureaten Literatuur (NRC- 2016) tipte ik Van Reybrouck. Zijn zojuist verschenen boek: 'Revolusi. Indonesie en het ontstaan van de moderne wereld' heb ik nog niet gelezen. Maar van noblesse oblige zal in Revolusi! geen sprake zijn....

Cour de Culture©

BOEKENLIJST Nobelprijswinnaars Literatuur 2012-2013

1. Jose Saramago (Nobelprijs 1998) *De stad der blinden*
2. Knut Hamsun (Nobelprijs 1920) *Victoria*
3. David van Reybrouck (AKOprijs 2011) *Congo*
4. Selma Lagerlöf (Nobelprijs 1909) *De reis van Niels Holgersson*
5. Sir Vidiadhar Naipaul (Nobelprijs 1997) *Het raadsel van de
aankomst*
6. Harold Pinter (Nobelprijs 2005) *Essay PEN bundel Een
denkbeeldig elders door C.
Alphenaar*
7. Naquib Mahfouz (Nobelprijs 2008) *De Midaksteeg*
8. Orhan Pamuk (Nobelprijs 2006) *Herinneringen en de stad*

Reserve:

* Mario Vargas Llosa (Nobelprijs 2010): *Het woord van de verteller*

* Yasunari Kawabata (Nobelprijs 1968): *De schone slaapsters*

Docente:

Hanneke Eggels, *master of arts*

Democratische verkiezingen

De populaire cancel culture is een signaal van de erosie van het democratisch model. Een effect van nationaal protectionisme. Mag het chauvinistische 'Make America great again' beschouwd worden als een plat commercieel wereldnationalisme, Ian Buruma wijst in NRC ook op de keerzijde, de stuiptrekkende democratische beweging in HongKong die onder Trump loyale Amerikaanse steun krijgt in haar anti-Chinese acties. Voor leden van de Navo die nationaal op defensie kniepen is het wegvallen van de vanzelfsprekende steun van Amerika een heftige confrontatie met eigen afhankelijkheid. Hoe kan de Navo zich überhaupt haar tuintje onderhouden en haar hekjes verdedigen zonder Amerikaanse kruiwagen en voldoende vorken en schoppen van onszelf? Geen wonder dat Biden door Stoltenberg (en De Hoop Scheffer) met open armen wordt binnengehaald!

“Want waerheit, (dat’s al out) vint nergens heil noch heul! Dies acht men hem voor wijs die vinger op den mont leit. O, kon ik ook die kunst: maar wat op ’s harten gront leit, dat welt me naar de keel. Ik word te stijf geperst. En ’t werkt als nieuwe wijn die tot de spon uiberst. Zo ’t onvolmaecktheit is, ’t magh tot volmaecktheit dijen... (Joost van den Vondel: Roskam (Verzamelde werken, p. 62-7).Je maakt er geen vrienden mee!

De onrust bewaren.

Moderne democratiën, alhoewel niet verantwoordelijk voor deze crisis, zullen om weer effectief te worden dus beter eieren voor hun geld kiezen en diplomatisch vanuit humane en hoog gewaardeerde introspectie blijven samenwerken,.David van Reybrouck’s pleidooi om door loting samengestelde burgerpanels te betrekken bij politieke besluitvorming wordt al effectief ingezet door de Franse president Macron. Grootmoedigheid, empathie en zelfspot kunnen de groeiende kloof tussen hoog- en laag opgeleiden en rijkdom en armlastigheid in onze democratieën dichten.

LINKS

www.eggels.com Ga naar Publicaties en Mijn youtubekanaal.

<https://www.youtube.com/user/hannekeeggels>

Hanneke Eggels: 'Libertinage. Ha, alweer een discussie over de rol van de intellectueel! In: De Groene Amsterdammer Jrg. 116, nr. 47, p. 23-24, 1992

<https://www.groene.nl/auteur/hanneke-eggels?utf8=%E2%9C%93&q=>

'Intellectueel moet zich verre houden van politiek' In: NRC Handelsblad, 13 januari 1999.

Zie bijlage: artikel uit De Groene Amsterdammer 1992.

Veel leesplezier!

LIBERTINAGE

Ha, alweer een discussie over de rol van de intellectueel!

Het is een exercitie die eens in de zoveel tijd schijnt te moeten worden herhaald: een debat over de rol van de intellectueel. Onlangs verscheen er weer een bundel over, gevolgd door debatten in De Balie te Amsterdam en De Unie te Rotterdam. En iedere keer moet Ter Braak weer uit zijn graf opstaan om het laatste woord te spreken.

door Hanneke Eggels

In het derde hoofdstuk van het romanfragment van Man- no ter Braak, *Het plagiaat*, geschreven in april en mei van het jaar 1940 en gebaseerd op een waar gebeurde geschiedenis, zoekt Andreas Laan, hoofdredacteur van het liberale tijdschrift *Echo*, zijn oud-leraar geschiedenis Richard Dubois op om met hem een plagiaat-affaire te bespreken. Laan verwijt Xavierus Janessens, een oud-studiegenoot van hem en hoofdredacteur van het katholieke tijdschrift *Onze Strijd*, de publicatie van een gepubliceerd artikel over psychoanalyse. Laan en Dubois komen al snel te spreken over het geweten van de intellectueel. Dubois is als gewezen en gevreesd veldkruis van mening dat je op het af of niet hebben van een intellectueel geweten nog geen waardeoordeel kunt funderen.

Omdat Dubois geen hell meer zag in onbegrijpelijkheid tegen de massa en de middelmatigheid, en de originaliteit heeft afgeworpen, is hij bewust opgehouden met schrijven. Oorzak van zijn conformisme was een existen-

tiele ervaring van lang geleden, die hem dodelijk maakte dat zijn polemische levenshouding bij het daadwerkelijk bereiken van de totale harmonie, de hellstaat, zinloos werd. *'Het absurde ligt in het verband dat er bestaat tussen de mens die schreeft naar het ware, schone en goede, en het bestaaf, waarin dit streven geen zin schijnt te hebben. De enige kans op redding voor hem die in de absurde werkelijkheid leeft, ligt in het scheppen van een kunstwerk. Een kunstwerk wil namelijk niet verklaren of oplossen - want het absurde is onverklaarbaar - maar het wil een beleving uitbeelden en beschrijven.'*

Dubois zag dus zelf in het gebruik van het woord, in het schrijven zelf, niet langer een uitweg uit de absurditeit van het bestaan. Schrijven als ontsnappingsmogelijkheid uit de absurditeit was voor hem niet langer een keuze, zoals dat nog wel gold voor bijvoorbeeld Camus. Het dialectische denken zou namelijk wel eens kunnen uitkopen op de harmonie van de hellstaat. Het is dus beter om te zwijgen en zich te conformeren.

Dit romanfragment is voor het eerst gepubliceerd in 1948 in het naoorlogse tijdschrift *Libertinage* en het was volgens redacteur Hans Gomperts een aanzet tot een groter werk over esthetiek en ethiek in de muziek. *Het plagiaat* was een werkloos. Bekend is dat Ter Braak grootse plannen had met de roman.

Richard Dubois is een interessante romanpersonage, voor wie waarschijnlijk dr. Verschuur model stond, de directeur van de HBS in Amsterdam waar Ter Braak zijn leraarschap begon. In zijn preoccupatie met de angst voor de heilsstaat lijkt Dubois bovendien zeer op Ter Braak zelf. Dubois is een typisch voorbeeld van wat ik de ironische intellectueel zou willen noemen: hij neemt geen theoretische positie meer in door zich politiek of anderszins te engageren, maar relativiseert zijn eigen rol in de geschiedenis.

Het zwijgen van de criticus en historicus Dubois is intrigerend. Hoeveel zegt het over de positie van Ter Braak kort voor zijn dood op 14 mei 1940? In hoeverre heeft hij zich ooit als 'waardvoerder van de intellectuelen' gezien? Speelde hij al met de waarheid dat zwijgen goud is zodra alles kan worden gerelativeerd? Hoe stond het met zijn eigen schrijverschap? Was er kort voor de inval van de Duitsers nog over van zijn opvattingen over De Nieuwe Elite, de keurtroepen binnen de democratie? Of kennen wij zijn antwoord, de erkenning van zijn deficiet, in zijn zelfnoord?

Richard Dubois is in 'eder geval een echte homo historicus, die al alle strijdgewoel op straat, gewoon thuis blijft in zijn leren fauteuil, behoeft als hij heeft aan distantie om te kunnen relativiseren en de tijd in zijn 'voordeel' te laten werken. En net zo was Ter Braak, ondanks zijn Comité van Waakzaamheid, niet de strijdbare, politiek geëngageerde intellectueel die ruk is op barricaden, politieke fora en protestbewegingen en die we kennen uit de jaren zestig, toen de revolutie predikende en tegelijk ook op macht bekuste intellectueel zich beklagde over de arrogantie van de zittende regenten.

Boven: Lulle Nauta (foto: Michiel Wijnbergh). Links onder: Menno ter Braak

Surtres *'il faut s'engager'* werd in die woelige jaren tot oproep om stenen in de rustige hofvijver van het politieke establishment te gooien. Maar moer de intellectueel, die ouderwets ondeskundige dilettant die zich overal mee bemoeit, zich eigenlijk wel engageren? En als zij zich engageert, wordt zij dan niet meteen ingekapseld in het dogmatische systeem van een geloof, een politieke richting of een beweging als het feminisme? Hans Gomperts verzette zich al in 1948 tegen de sartraanse tijdgeest van politieke engagement. In *'Het gewaardijde te- vrog'*, zingedrukt in *Libertinage*, schrijft hij: *'Hoe men de literatuur kan opdragen zich met de politiek te bemoeien, is mij even onbegrijpelijk als hoe men haar kan verbieden om dat te doen.'*

Een van de godachten die tot het oprichten van het tijdschrift *Libertinage* leidden, werd verwoord in de inleiding van het eerste nummer: *'En onze maatschappelijke verantwoordelijkheid? Och is daar vandaag nog iemand tegen? Wij zouden ons in dat opzigt alleen vader moeten verklaren voor hen die menen dat onze "libertinage" de ernst uitsluit. Zij stikt slechts uit de ernst als program, de ernst die de schrijver een maatschappelijk engagement oplegt, ook als zijn temperament er niet toe drijft. Escapisme? Dit woord betekent niets zolang hier rassistaat waar het eigenlijke gevaar dreigt. De vlucht in de politiek kan even verwerpelijk zijn als die in de poëzie.'*

De liberale politicus Bolkestein, die zo graag door zijn partij naar voren wordt geschoven als le penseur de la famille, roept reeds op de voorpagina van het jongste nummer van *Filosofie Magazine* wat hij later ook in een debat over de rol van de intellectueel in Rotterdam heel wettelijk herhaalde: *'Ik ben geen intellectueel...'* En hij heeft gelijk. Een politicus is een croude shooter, geen problemenmaker met een genuanceerde kijk op de maatschappij.

Over engagement dacht de schrijver Cees Nooteboom hardop na in zijn Groningse lezing *'De pijl van Zeno'* op 23 oktober. Hij wees toen op het anachronisme van

de grote volkverhuizing die momenteel in Oost-Europa en het versplinterde Joegoslavië plaatsvindt. Hij eindigde zijn zinging, een conferentie bij de Hulsinga-lesing van Hans Magnus Enzensberger, met de notatetering dat hij maar weinig mensen kent die zich eraan kunnen ontrekken coöschouwer en deelnemer tegelijk te zijn 'en die hebben besloten in open wereld buiten de wereld te leven, hun machteloosheid of voronderstelde machteloosheid toe te geven en zich in de nijn van *Candide* eenig te trekken, de te- gerspraak van de anachronismen te bezwemen met een tijloze strijd die nog het meest lijkt op wat men zich van de eestvrijheid voorstelt, een afzijdigheid waarin men weet dat alle drama's steeds opnieuw gebeuren, alle vergisningen opnieuw gemaakt worden. Ik zou het willen kunnen, maar ik kan het niet.'

Ter Braaks bewoer historicus Dubois kan het wel, en zweeg...

De auteurs van het pas verschenen boek *De rol van de intellectueel. Een discussie over distantie en betrokkenheid* zijn het over één ding eens: de klassieke onthechte intellectueel is een museumstuk geworden. Er is, zo menen zij, sprake van een nieuwe kennisklasse en de confrontatie van hun ideeën onderling zou vele spannende thema's oproepen.

Kijken we dan eens naar de filosofische ironicus die wordt opgevoerd door Gerard de Vries in zijn bijdrage *'Bewogen bewegens'* over ironie in het intellectuele bestaan. Hier neemt de schrijver aan dat de moderne intellectueel politiek actief heeft willen zijn, want wat moer warden verdiedigd is de waarheid, de beschaving, de democratie of de autonomie van de kunst. De filosofische ironicus is volgens De Vries 'eers en vooral een politiek dier', dat niet consensus maar de confrontatie van opvattingen nastreeft. Consensus is voor hem geen ideaal, hij geeft de voorkeur aan verscheidenheid.

Maar, vraag ik dan, weet deze filosofische ironicus niet dat het besef van verscheidenheid naop tot ruizering en relativering? En dat debatten over de 'de ach-

23 De Vries: Amsterdam. 18 februari 1991

